

Gaudi ve Park Güell Üzerine...

Efe Korkut Kurt*

Sanslı bir mimardı Antoni Gaudi. Diplomasını alırken bir dehayı mı bir deliyi mi mezun ediyoruz diye sormuştu hocası. Kinayeli bir şekilde yüceltiyordu öğrencisini. Sonrasında esas şanslı olan Eusebi Güell, Avrupa Aydınlanması'nın motorunu oluşturan burjuvazinin sanatsever ve yenilikçi, güçlü bir üyesidir ve bir mimarın en çok ihtiyaç duyduğu şeyi sunar Gaudi'ye; hem zeki ve kültürlü bir yapımcı hem de deha kabul ettiği kişiye fırsatlar sunan bir destekçi olarak. Böylesi yıllar süren işbirliğinin sonucu ise Barselona'nın en önemli simge yapılarının ve dünyanın en çok tanınan simge parklarından bir tanesi olan Park Güell'in armağan edilmesidir kente. Evet, her zengin gücünün bir göstergesi

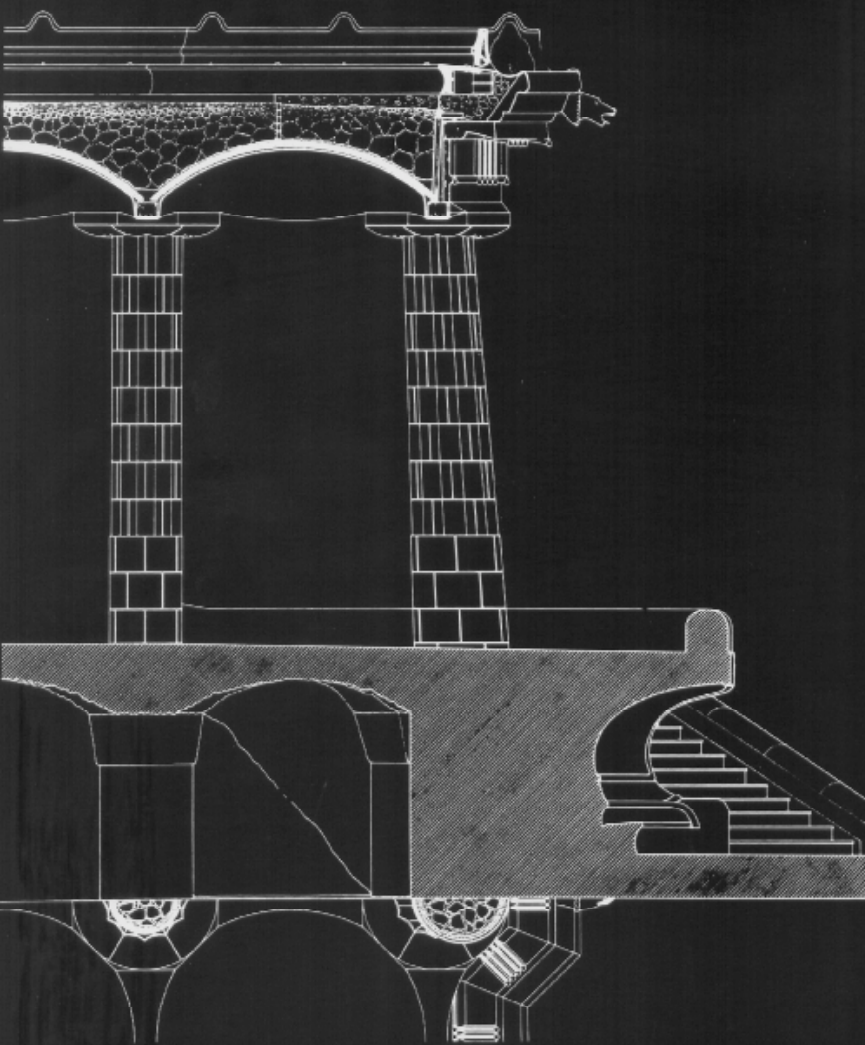
olarak sahip olmak ister görkemli yapılara ama belki de daha çok ölümsüz bir isim için ister bunu. Güell Ailesi isimlerini ölümsüzleştirmeyi başarmış görünüyor.

Gaudi modern sanatların ve mimarinin çıkışta olduğu bir dönemde yaşadı. Bir taraftan modernizm düşüncesi gelenekseli yıkarak ilerlerken, mimaride betonun verdiği imkânlar, cam ve demirin kullanılmasına başladığı işlevsel ve yalın bir dili üretiyordu. Bu yeni dil sanayi devrimi ekseninde oluşan üretim alt yapısının ortaya çıkarttığı hızlı kentleşme ve toplumsal dönüşümün sonucuydu. İşte böylesi bir süreç içinde John Ruskin gibi düşünürlerin geçmişe dönük sanatları ve yeni makineleşme ve teknolojinin yok etmeye

başladığı zanaat türlerini öven, başta Gotik olmak üzere Orta Çağ'ın üsluplarını yücelten romantik yaklaşımı, Gaudi'yi etkilemekteydi. Bu açık etkiler, Gaudi'nin Neo-Gotik ve Art-Nouveau üsluplara yaklaştığı özgün sayılabilecek bir mimari dil üretmesinde yol gösterici olmuştur. Burada daha açıkça ortaya koyulması gereken ise bu düşünce altyapısının Gaudi'nin mimarisinin söylemi ve ifade ettikleri ile son derece tutarlı bir temsile sahip olduğudur. Çağın devrimci gelişmeleri karşısında tutucu bir kişiydi Gaudi ve tamda bu tutucu (gerici dememeye çalışıyorum) şahsiyet mimari gelişmelerin içinde kalıcı olabilmemiş ama gerçek anlamda katkıcı olamamıştır. Bu Gaudi'yi sonralayan güçlü hiçbir akımın olmamasından da okunabilir düşüncesindeyim.

Gaudi koyu bir dindar ve güçlü bir Katalan milliyetçisiydi. Olasıdır ki yapıtlarını bireysel iç dünyasının fantazmik dışavurumu olarak idealist bir vurgu ile ortaya koymuştur. Bu anlamda çağdaşı olan birçok sanatçının ve mimarın tersine toplumcu bir motivasyondan epey uzak bir mimarlığı vardı. Oysa düşünce olarak etkilendiği "Arts & Crafts" ekolünün en önemli temsilcisi William Morris yine John Ruskin'in düşüncelerine paralel bir bağlamda, teknolojinin yabancılaştırıcı etkilerine bir alternatif olarak ortaya çıkmakta, en önemlisi sanatı ve tasarımı demokratikleştirmeye çalışarak sosyal boyutları ile ele almaktaydı. Gaudi açısından bakıldığında, arkadaşı ve işvereni Güell'in bu konularda esas ilgi sahibi kişi olduğu söylenebilir. İngiltere'yi gezmiş olan Güell, oradaki sanatsal zemini ve sosyal çatışmalardan doğan düşünce akımlarını tanıyordu. Park Güell projesini de bu yönden ele alınmış bir toplanma ve toplu konut projesi gibi düşünmüş olsa da, başarılı bir sonuç elde edilememiş, alana parkın yanı sıra sadece iki adet konut yapılabilmıştır.

Park tasarımı ise kendisini temellendiren o zaman Barselona'nın varoşu sayılabilecek bir alana yapılan ve sosyal reform düşünceleri ekseninde ele alınmış olmasının etkilerini taşımaktadır. Her şeyden önce park çok sayıda göz alıcı mozaik ve renkli taş kaplamaya sahip olmakla

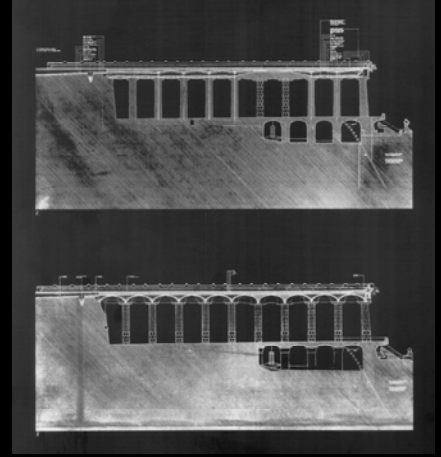

birlikte, temelde mütevazı bir malzeme kullanımı ile yapılmıştır. Kullanılan malzemenin çoğu park alanından temin edilmiş ve doğal biçimleriyle kullanılmıştır. Kaplama olarak kullanılan parlak taşlar, seramik ve mozaikler ise yağmur, rüzgâr vs. gibi dış mekân koşullarına son derece uygun ve dayanıklıdır. Bu mozaik çalışmalarında özellikle dönemde etkin olan ve Gaudi'yi de etkilediği bilinen Picasso ve Miro gibi Kübist sanatçıların etkileri görülebilmektedir. Gaudi'yi etkileyen John Ruskin'in de temel düşüncesi, mimarlık ile sanatı tekrardan bir bütün olarak ele almak ve bu yaklaşım Gaudi'nin yapılarında kullandığı heykel çalışmalarında ve mozaiklerinde ortaya konulmuştur. Fakat şunu belirtmek gerekir ki bu çalışmaların sanatsal nitelikleri döneminin ölçüleri ile kıyaslandığı zaman epey naif kalmaktadır.

Park bir simetriye sahiptir ve merkezde güçlü bir sert zemin teras-meydandan

oluşmaktadır. Kolonlar üzerinde duran bu teras-meydan çevrenin doğal yapısına zıtlık teşkil eden sert zemin bir toplanma mekânı haline gelerek parkın mimari dilini oluşturan en önemli parça haline gelmektedir. Alanın yüksek topografyasını kullanan Gaudi, merdivenler ile ulaşılan bu düzlüğü kolonlar üzerinde daha da yükselterek şehrin tamamını gören bir manzarayı olanaklı kılmıştır. Terası ayakta tutan kolonların bulunduğu yarı açık mekân ise tavan süsleri ve madalyonları ile ilgi çekici olmakla birlikte soğuk ve ölü bir mekân olmaktan kurtulamamaktadır. Parkın yapısal elemanlarının (kolonlar, korkuluklar, duvarlar vs.) Art-Nouveau tarzına yaklaşan formları, doğal bitkilendirme ile uyumlu bir harmoni yaratmaktadır.

Simge yapıların küresel imajlar üzerinden pazarlanan şehirlerin en güçlü etiket malzemesi haline geldiği günümüzde, Barselona kenti için de Gaudi'nin eserle-

ri kullanışlı bir malzeme niteliğindedir. Bu yönüyle kentin bir yandan reklâm, bir yandan da gurur kaynağı olan Gaudi, mimaride hayal gücü, rastlantısallık, tarihsellik, coşkusallık gibi yönlerden özgün, eklektik sayılabilecek bir dil üretmiş olmakla birlikte, mimarlık tarihi açısından önemi sınırlıdır görüşündeyim. Süslemeyi ve detayı öne çıkaran yaklaşımı belli bir çekiciliğe sahip olmakla birlikte, mimari açıdan yüzeysel bir biçimciliğin ötesine geçememektedir. Modern mimarinin çoğu zaman toplumsal ve yalın, yenilikçi estetik arayışlarına karşılık, Gaudi'nin mimarisi simgesel sermayeyi öne çıkartan gösterişçi öğelerle doludur. Masalsı mimarisi 'delilik-dâhilik' yakıştırmasından çok bir tür 'çocuksuluk' içermektedir. Toplumların gelişim sürekliliği içinde her zaman referanslarını geçmişten almak ihtiyacı duyan yaratıcılar çıkar. Bu kendini fazlaca gösteren üsluplar, insanların sahici gereksinimlerini sağlayan çok daha az görünür olan fizik-mekânların yanında tüketim toplumlarına görsel malzeme işlevi gören süsler olarak yüceltilebilirler. Oysa Rönesans'ın da öncül tektleyicisi olmuş olan mimarlık disiplini bunun çok ötesinde bir değerlendirilmeyi hak eder. Yüzeysellikten ziyade içerikte aranacak bir mimarlık, güçlü ve estetik bir mimarlık olacaktır.

Kaynakça:

- Yılmaz, N, 2002, 19.Yüzyılda İki Önemli Hareket: Arts and Crafts ve Art Nouveau
Şengel, D, 2006, Modern ve Skolasik: Ruskin'in İncelenmemiş bir Önsözü, METU JFA s. 19-39, Ankara
Karaesmen, E, 2007, Büyük Gaudi'de Büyük Kutlamalar: Giriş-Mekân ve Yapı Kavramının Üzerine Genel Bir Hatırlatma, Mimarlık Dergisi, Sayı 314, İstanbul

Efe Korkut Kurt*

efekurt@alumni.bilkent.edu.tr - exfx@hotmail.com

